

Innst. 135 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:7 S (2009–2010)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å tydeliggjøre den akademiske frihet for forskere ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som på egnet måte tydeliggjør den akademiske frihet for forskere ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven."

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Anna Ljunggren, Hadia Tajik, Truls Wickholm og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til representantforslaget.

Komiteen mener at forskeres akademiske frihet og rett til ytring og deltakelse i samfunnsdebatten har bred tilslutning i samfunnet, og er en grunnleg-

gende forutsetning for en fri og uavhengig forskning. Komiteen mener at viktigheten av prinsippet om akademisk frihet kom klart frem under prosessen som ledet frem til lovfesting av den akademiske friheten innenfor universitets- og høyskolesektoren i forrige stortingsperiode, jf. Innst. O. nr. 4 (2007–2008).

Komiteen viser til at nærværende representantforslag omhandler den del av forskningsfeltet som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven, og som antas å utgjøre ca. 70 pst. av den samlede forskningsinnsats i Norge. Dette omfatter både private bedrifter, frittstående forskningsinstitutter, helseforetak m.m. Komiteen understreker at store deler av denne forskningen er helt eller delvis offentlig finansiert, og at det derfor er legitimt at det legges føringer for grunnleggende prinsipper gjeldende for alle aktører som mottar slik finansiering.

Komiteen viser til at grunnprinsippene i akademisk frihet for forskere er beskrevet i NOU 2006:19, som frihet til å stille spørsmål, frihet til å bestemme hvilket materiale og hvilke metoder man vil benytte for å finne svar, og frihet til å legge frem hypoteser, resultater og resonnementer offentlig.

Komiteen mener det er bred forståelse for at forskere gjennom praktisering av disse grunnprinsippene bidrar til en bedre og mer opplyst samfunnsdebatt, samfunnskritikk og samfunnsutvikling, og mener at det enkelttilfelle av forsøk på instruksjon av en forsker som omtales i nærværende representantforslag, neppe kan gi grunnlag for å hevde at den akademiske frihet generelt er truet.

Komiteen mener arbeidet for å sikre den akademiske friheten er og må være et kontinuerlig arbeid. Komiteen understreker derfor viktigheten av å være oppmerksom på forhold som kan utfordre denne friheten. Komiteen mener det er viktig at

disse utfordringene ikke rokker ved grunnprinsippene i akademisk frihet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at målstyring og politiske føringer først og fremst handler om å sikre god infrastruktur og gode rammebetingelser for forskningen, ikke å redusere den akademiske friheten. Det er ikke grunnlag for å konkludere med at samarbeid nasjonalt og internasjonalt mellom ulike aktører vil svekke den akademiske friheten, tvert imot kan slikt samarbeid skjerpe de høye fagets krav som akademisk frihet handler om. Videre er forskerens rett til å offentliggjøre resultater nedfelt i standardkontrakten for oppdragsforskning, samtidig som den akademiske friheten er ivarettatt av de etiske retningslinjene for statstjenestemenn, slik at oppdragsforskning ikke skal sette den akademiske friheten under press.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener likevel at flere forhold kan bidra til å utfordre de grunnleggende prinsipper for akademisk frihet, bl.a. økende målstyring og flere politiske føringer, økende grad av oppdragsforskning i instituttsektoren, samt at stadig flere prosjekter krever samarbeid mellom ulike aktører i Norge og også internasjonalt.

Komiteen viser til at den delen av forskningsfeltet som omfattes av universitets- og høyskoleloven har fått et lovfestet vern om den akademiske frihet, og at en tilsvarende lovfesting for den øvrige del av forskningsfeltet vil kreve en helt ny lovregulering av sektoren.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Venstre, mener at en slik lovregulering vil være et uheldig og uhensiktsmessig virkemiddel.

Komiteen viser til at kunnskapsministeren i sitt svarbrev 30. november 2009 til komiteen om Dokument 8:7 S (2009–2010) skriver at man vil ytterligere styrke prinsippet ved å vurdere å bruke retningslinjene for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter til å tydeliggjøre retten til akademisk frihet for de institutter som er omfattet av denne ordningen.

Komiteen mener imidlertid det er naturlig med en sterkere tydeliggjøring av kravene til praktisering av de grunnleggende prinsippene for akademisk frihet for alle forskere uavhengig av arbeids- og oppdragsgiver, og at disse gjøres gjeldende for alle aktører som mottar offentlige midler til forskning.

Komiteen viser til at flere høringsuttalelser til nærværende forslag inneholder konkrete ideer til tiltak som kan bidra til en slik tydeliggjøring. Komiteen mener det er naturlig at Regjeringen gis mulighet til å vurdere disse tiltakene, og fremmer derfor representantforslaget for Stortinget.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som på egnet måte tydeliggjør den akademiske frihet for forskere ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 4. februar 2010

Marianne Aasen

leder

Henning Warloe

ordfører